

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ**

**«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың  
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»  
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының  
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ  
XIX Международной научной конференции  
студентов и молодых ученых  
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS  
of the XIX International Scientific Conference  
for students and young scholars  
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024  
Астана**

**УДК 001**

**ББК 72**

**G99**

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

**ISBN 978-601-7697-07-5**

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

**УДК 001**

**ББК 72**

**G99**

**ISBN 978-601-7697-07-5**

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия  
ұлттық университеті, 2024**

8. [Служебная записка министра культуры Е. Рахмадиева Чрезвычайному и Полномочному Послу РК в Республике Турция Саудабаеву К.Б.] // ЦГА РК. Ф. 1890. Оп. 3 (пр). Д. 3443. Л. 33.
9. [Служебная записка заместителя министра Т. Альпиева в Посольство РТ в Казахстане] // ЦГА РК. Ф. 1890. Оп. 3 (пр). Д. 3443. Л. 38.
10. В. Шацких. Турецкий марш. <http://www.zonakz.net/articles/65025>
11. Информбюро: ТЮРКСОЙ: от культурного кода – к региональной безопасности и экономическим связям. <https://informburo.kz/stati/tyurksoi-ot-kulturnogo-koda-k-regionalnoi-bezopasnosti-i-ekonomiceskim-svyazyam?ysclid=lueagmq76c430438885>
12. Хабар телеарнасы: «ТҮРКСОЙ» ұйымына 30 жыл. <https://khabar.kz/kk/news/alemde/item/156062-turksoj-ujymyna-30-zhyl>.
13. ҚР СІМ: Қазақстан Республикасы мен Түрік Республикасы арасындағы қатынастар. <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/article/details/513?lang=kk&ysclid=lt8y9et4f4943628925>.
14. МИА Казинформ: Международная тюркская академия утвердила общие учебники. [https://www.inform.kz/ru/mezhdunarodnaya-tyurkskaya-akademiya-utverdila-obshchie-uchebniki\\_a3948397](https://www.inform.kz/ru/mezhdunarodnaya-tyurkskaya-akademiya-utverdila-obshchie-uchebniki_a3948397).

ӘОЖ 32.325

## ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ПОПУЛИЗМ

**Жақсылық Назерке Ерланқызы**

[zhaksylykova.naz@mail.ru](mailto:zhaksylykova.naz@mail.ru)

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,

Халықаралық қатынастар факультетінің студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Қ.Г. Даркенов

Орталық Азиядағы Популизм-бұл Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан сияқты бірқатар елдердің саясатында байқалатын құбылыс. Популизм саяси көшбасшылардың танымал және жиі утопиялық идеялар мен бағдарламаларды жүзеге асыру уәделері арқылы халықты тартуға және қолдауға ұмтылуымен сипатталады. Популизм-бұл шынайылық пен оларды орындау мүмкіндігіне қарамастан, олардың тілектері мен талаптарын орындауға уәде беру арқылы көпшілікке танымал болу және қолдау идеясына негізделген саяси тәсіл. Популистер әдетте "элиталарға" немесе "жүйеге" қарсы тұратын біртұтас және бұзылмайтын "халықтың" бейнесін жасауға тырысады. Популизм сол және оңшыл саяси қозғалыстарда да көрінуі мүмкін. Бұл тәсіл қысқа мерзімде сәтті болуы мүмкін, кең қолдауды тартады, бірақ ұзақ мерзімді перспективада қоғамда теңгерімсіздік, қанағаттанбау және дау тудыруы мүмкін. Орталық Азиядағы популизмнің көріністері көбінесе танымал ұрандарды, уәделерді және анти-элиталық риториканы қолданумен байланысты. Популистік әдістерді қолданатын көшбасшылар жағдайдың күрделілігін және олардың әрекеттерінің ықтимал теріс салдарын елемей, күрделі мәселелерді тез және оңай шешуге уәде бере алады. Орталық Азия саясатындағы популистік тенденциялар билеуші режимдердің билігін нығайту, оппозицияны басу және азаматтық қоғамның бостандықтарын шектеу үшін қолданылуы мүмкін. Сондай-ақ, көбінесе популистік уәделер қабылданған шешімдер мен сыбайлас жемқорлықтың жеткіліксіздігіне әкелуі мүмкін. Жағымсыз жақтарына қарамастан, популизм де оң әсер етуі мүмкін, мысалы, маңызды қоғамдық мәселелерді талқылауды ынталандыру немесе халықтың наразылығын анықтау. Орталық Азиядағы популизм, бүкіл әлем сияқты, оң және теріс салдарлармен байланысты күрделі құбылыс екенін түсіну маңызды. Тұрақты және гүлденген

қоғамдарды құру үшін диктаторлық режимдерді нығайту және адам құқықтарын бұзу үшін қолданылатын популизмнен азаматтардың мәселелеріне баса назар аударатын жалпы популизмді ажырату қажет.

Популизмнің Орталық Азия елдеріне әсері:

Популизм-бұл элита емес, халықтың мүдделеріне баса назар аудара отырып, күрделі мәселелерді қарапайым шешуге арналған уәделерге негізделген саяси тәсіл. Популизмнің Орталық Азия елдерінің сыртқы жағдайына әсері түрлі сфераға әсер етеді, мысалы, ұлтшылдық пен егемендікті нығайтуды алсақ. Популистік режимдер қоғамдағы ұлтшылдық көңіл-күйді күшейте алады, бұл Орталық Азия елдерінің егемендігін нығайтуға әкелуі мүмкін. Бұл шетелдік инвестициялар, сауда және дипломатиялық қатынастар саласындағы қатаң саясатқа әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, демократиялық институттардың әлсіреуін қоса айтсақ болады. Популистік көшбасшылар көбінесе өз билігін күшейту және баспасөз, оппозиция және азаматтық қоғамдар бостандығын шектеу арқылы елдегі демократиялық институттарға нұқсан келтіреді. Ал бұл өз тарапында наразылық тудыруы және елдің халықаралық аренадағы имиджін нашарлатуы мүмкін. Тағы бір популизмнің алып келетін әсері ретінде сыртқы саясаттағы белгісіздікті айтсақ болады. Яғни, популистер халықаралық серіктестер мен инвесторлар үшін белгісіздік тудыратын болжанбайтын сыртқы саясатты жүргізе алады. Бұл шетелдік инвестицияларды тежеп, ТҰК немесе елдермен және халықаралық ұйымдармен өзара әрекеттесуді қиындатуы мүмкін. Және ең маңызды қауіп бұл- аймақтың тұрақтылығына нұқсан келтіру. Бір уақытта Орталық Азияның бірнеше елдерінде популизм күшейген жағдайда, бұл аймақтағы тұрақсыздыққа әкелуі мүмкін. Көрші елдер арасындағы қақтығыстар мен шиеленістер болуы мүмкін, бұл бейбітшілік пен қауіпсіздікке теріс әсер ететін жай. Жалпы, популизмнің Орталық Азия елдерінде дамуы сыртқы жағдайына әсері, олардың әрқайсысындағы нақты жағдайға және жергілікті және халықаралық акторлардың осы саяси құбылыс тудыратын сын-қатерлермен күресу қабілетіне байланысты. Ал популизмнің дамуының бұқараға әсері бірнеше аспектілерде айқын көрінеді. Бұл тұрғыда, халықтың саяси белсенділігін арттыру: популистік көшбасшылар халықтың көп бөлігін жұмылдырып, оларды саяси процеске тарта алады. Бұл саясатқа, сайлауға және қоғамдық қозғалыстарға қызығушылықтың артуына әкелуі мүмкін. Екіншіден, қоғамның поляризациясы: Популизм көбінесе қоғамды "халық" пен "элитаға" бөлуге негізделген, бұл қоғамдағы әлеуметтік қақтығыстар мен шиеленістердің күшеюіне әкелуі мүмкін. Үшіншіден, авторитаризмнің күшеюі: кейбір жағдайларда популизм авторитарлық режимдердің күшеюіне ықпал етуі мүмкін, өйткені популистік көшбасшылар өздерінің танымалдылығын өздерінің билігін нығайту және демократиялық институттарды шектеу үшін қолдана алады. Төртіншіден, ұлтшылдықтың қайнар көзі: Популизм кейде ұлтшылдықпен және басқа ұлттарға қатысты "дұшпандық тілді" қолданумен байланысты. Бұл ұлтаралық негізде ұлтшылдық көңіл-күй мен қақтығыстардың күшеюіне әкелуі мүмкін. Бесіншіден, экономикалық салдары: "халықтың" қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған популистік шаралар инфляцияның өсуі, бюджет тапшылығы және инвестициялық климаттың әлсіреуі түрінде теріс экономикалық әсер етуі мүмкін. Осылайша, популизм Орталық Азия елдеріндегі адамдардың санасына олардың саяси белсенділігіне, әлеуметтік қатынастарына, билікке деген сенім деңгейіне және қоғамдық құндылықтарға әсер етуі мүмкін. Және де популизм факторы Орталық Азия елдерінде кеңінен таралуы туралы айта кетсек, бірнеше факторды аңғарсақ болады. Біріншіден, тарихи факторлар: Орталық Азияның көптеген елдері 1990 жылдардың басында кеңестік режимнен тәуелсіздікке көшуді бастан өткерді. Бұл процесс экономикалық қиындықтармен, әлеуметтік өзгерістермен және саяси тұрақсыздықпен қатар жүрді. Мұндай жағдайда популистік көшбасшылар проблемаларды тез және қарапайым шешуге уәде бере алады, бұл халық арасында резонанс тудырады. Жалпы, популизмнің ұзақ уақыт талап ететін мәселелердің оңай әрі тез шешімін ұсына отырып, бұқараның сеніміне кіретіні бізге мәлім болды. Осыған байланысты тарихи факторлар да, Орталық Азияда популизмнің кең таралуына бір себтігін берді. Бұл фактордан бөлек,

экономикалық проблемалар, яғни Орталық Азияның көптеген елдері экономикалық даму, жоғары жұмыссыздық, сыбайлас жемқорлық және табыс теңсіздігі проблемаларына тап болады. Популистер мұны өз мақсаттарында қолдана алады, бұл проблемалармен күресуге және қарапайым азаматтардың мүдделерін қорғауға уәде береді. Бұл тұрғыда, елдегі экономикалық жағдайды, әсересі бұқараның ең үлкен мәселесін айтып, кейіннен өз уәделерін орындамайтын оңшыл популистерді айтсақ болады. Бұл Орталық Азияда кеңінен байқалатын құбылыс. Сонымен қатар, әлеуметтік теңсіздіктер: байлықты бөлу мен ресурстарға қол жеткізудегі теңсіздік популистер қолдауды жұмылдыру үшін пайдалана алатын әлеуметтік шиеленістерді тудыруы мүмкін. Елдегі азшылықтың мәселесін көтергендей болған солшыл популистер осы фактормен халықтың сеніміне енеді. Кейінгі, төртінші фактор, баламалы саяси қозғалыстардың болмауы: Орталық Азияның бірқатар елдерінде саяси жүйе шектеліп, саяси өмірге қатысу мүмкіндігі шектеулі болуы мүмкін. Бұл тұрғыда популизм наразылық пен өзгеріске деген ұмтылысты білдірудің жалғыз жолы болуы мүмкін. Сонымен қатар, медиа және ақпараттық кеңістік: Орталық Азияның кейбір елдеріндегі бұқаралық ақпарат құралдарын бақылау Үкіметтің немесе олигархтардың қолында шоғырлануы мүмкін, бұл әртүрлі ақпаратқа қол жеткізуді шектейді. Бұл жағдай популистерге қоғамдық пікірді оңай басқаруға мүмкіндік береді. Жалпы, Орталық Азия елдеріндегі популизм халықты айла-шарғы жасау мен жұмылдыруға негіз болатын тарихи, экономикалық, әлеуметтік және саяси факторлардың жиынтығынан туындауы мүмкін.

#### **Қолданылған әдебиеттер тізімі**

1. Мюддле. Подробнее о популизме как фрагментарной идеологии. 2004.
2. Ян Вернер Мюллер. Что такое популизм. 2018.
3. Популизм. Структурная характеристика политики или «ущербная идеология». Г. И. Мусухин. 2009
4. Популизм как общий вызов. Макаренко Б. И. 2018
5. Бахриддин Каримов. Популизм и экономика – как они взаимосвязаны? 27 ноября 2016. <https://www.caa-network.org/archives/7981>
6. Д. Б. МАЛЫШЕВА. Политические процессы в постсоветской Центральной Азии. 2018. <https://doi.org/10.23932/2542-0240-2018-11-3-36-52>
7. Сауле Исабаева. Казахстан становится страной сплошного и воинствующего популизма? 19 января 2020. <https://camonitor.kz/33997-kazakhstan-stanovitsya-stranoy-sploshnogo-i-voinstvuyuschego-populizma.html>

УДК32.325

### **ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОЙ ЯПОНИИ**

**Жолдасова Аяулым Сериковна**

[ayaulym.zholdasova@mail.ru](mailto:ayaulym.zholdasova@mail.ru)

Студентка факультета международных отношений

ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Научный руководитель- К.И. Кобландин

Япония, островное государство в Восточной Азии, столкнулась с одной из самых серьезных демографических проблем в мире. Страна, известная своими технологическими достижениями, культурным наследием и уникальным образом жизни, сталкивается с вызовами, связанными с низким уровнем рождаемости, высокой продолжительностью жизни и быстрым старением населения. Эти демографические тенденции создают сложные проблемы для